

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Tractatus sacerdotalis d' sacrame[n]tis: deq[ue] diuinis
officiis: et eoru[m] administrat[i]o[n]ibus**

Nicolaus <de Plove>

Argentine, 1512

VD16 N 1517

Regule q[ui]bus p[e]cta[m] mortalia atque venialia su[n]t cognosce[n]da.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30634

De sacramento

dictum ē s̄. **U**n̄ sic d̄t Greg. papa
it. c. vlt̄. de sepult. cuiuslibet cura/
to. Parochiano tuo q̄ excoīca
tus ē p̄ homicidio/ icēdio/ violen
ta manuū iūctiōe in p̄sonas ecclī
asticas: vlt̄ ecclīaz violatiōe vlt̄ in
cestu: dū ageret ī extremis: p̄ p̄sby
terz. suū iuxta formā ecclīe abso
lut̄ nō debent cimiterium z alia
ecclīastica suffragia denegari: sed
ei heredes z p̄pinq̄ ad q̄s bona
puenerūt ipsi: vt. p̄ eodē satisfact
ant cēsura ecclīastica s̄ cōpellē
di: Nec ibi. Et quia mlti dubitāt
vtr̄ talis absoluti in agone postea
debēt absolui p̄ iudicē sup̄iore ex
q̄ fuerunt excoīcati: sciēdum q̄
si p̄dicti infirmi qualescūt z faci
unt ea q̄ eis inūgunt/ nō debēt vl
teri q̄rere vlt̄iore absolutiōez
ab aliq̄ iudice a q̄ fuerūt excoīca
ti: s̄ p̄tēti crūt absolutiōe simplic̄
sacerdot̄: p̄ quē fuerūt ī agōe ab
soluti: als̄ ei ad qd̄ valeret illa for
ma circa eos obfuata: Illa ei ab
solutio circa eos facta dum trade
bat̄ in agone s̄ nō decesserit: ē val
ida intantū ac si p̄ illū iudicem p̄
quē fuerūt excoīcati fuisset facta:
q̄a ī tali articulo q̄libz sacerdos ē
papa. de pe. dis. j. quē p̄nitet. z de
sc̄n. exco. nō dubites. z eo. t. eos q̄.
li. vj. Sciat aut̄ sacerdos q̄ absol
uit vsurariū vel raptorē/ vel incē
diariū/ sacrilegū/ homicidā/ p̄cus
sorē clericū: vlt̄ silēm in agone sine
forma supradicta puta n̄ accepta
ab eo p̄missiōe vel cautōe fideius
soria sufficiēt q̄ ip̄e sol̄ soluat il

los q̄s negociū tāgit. Tenet̄ ei ex
q̄ nō satisfecit forme statute ab ec
clesia z illis subtraxit p̄sonam cō/
tra quā restabat eis actio. Ad h̄
facit clem̄. eos q̄. de sepul. in fine.
nec puta ip̄m absolutū finis quo
ad actionē. qz ecclīa non habebit
eū p̄ absoluto/ nisi als̄ sacerdos sa
tisfaceret p̄ co.

Regule q̄bz pctā mortalia atqz
venialia sunt cognoscēda.

Expeditis mo

e dis p̄gnis q̄bz se cōfessores
circa audiēdas p̄fessiōes re
gere debēt: vtile iudicium p̄fessori
bus occasionē dare aliquā cogno
scēdi (z si nō certitudinalr̄: p̄iectu
ratiue t̄n) pctā mortalia z venialia
Pro q̄ p̄mo est sciendū q̄ pctm̄
mortale sic diffinit̄: est cōmissio si
ue omissio volūtaria: recte rōm̄ s̄
ria: rōne cuius z de p̄ se p̄dit̄ gr̄a.
Uñ ex h̄ n̄ pl̄ accipe nisi q̄ pctm̄
mortale ē p̄uersio inordinata p̄ d̄
lectationē ad creaturā supra deū
vel ecclīe cū dō. Veniale aut̄ fit p̄
delectationē in creatura citra de
um vel sub deo. Et d̄r mortale q̄/
si maḡ dignū morte: qz ifert mor
tē culpe: z aufert vitā gr̄e. Venia
le aut̄: qz venia dignū. Et cōmit
tū veniale ex ipotētiaz inaduertē
tia z ignorantia. Et cū nullū isto
rū p̄cedat ex malo p̄posito siue ma
licia: s̄ d̄r venia dignū. Ponaz
igit̄ aliqs̄ regulas de noticia pctō

penitentie

rū mortaliū. Prima ē: quicunq; aliq; diligit creaturā pl⁹ q̄s debz: homo p̄fert creaturaz creatori. vt scd̄ tñ p̄pter hoc deū nollet offēde/ puta mag; ei intendendo: sibi pl⁹ re: aut eius amicitia perdere: nec credendo: de ip̄a pl⁹ cōfido q̄s transgredi eius p̄ceptum: aut de deo: aut ei maiorē honorē exhibendo q̄s deo: sibi ei pl⁹ placendo cum p̄pter hoc deserere: tunc non oportet q̄ sit mortale. Scd̄a regl̄a: qñ aliquid p̄mittit p̄tra di- q̄s deo: et mādatis eius p̄mptius lectiōem dei vel p̄mi notabilis: obediendo: aut ei subiuciendo: aut tūc est mortale. Illud autē est q̄ di- difficiliōra p̄ ea q̄s p̄ deo sustinen- lectiōem dei p̄ qd̄ violat amicitia do: pl⁹ in ea q̄s in deo delectando: int̄ deum et hominē. vt cū sit ali- aut p̄ ea diuina mādata transgre- quid q̄ eius p̄hibitionē: vl̄ qd̄ sibi diendo: aut in ea sufficientiam po- displicet. Illud vō sit cōtra dile- nendo: tūc semp̄ p̄sumit mortale ctionē p̄mi quod hō facit p̄mi et tñ sibi nollet hō fieri. iūta illd̄ pctm̄. Et hoc collige q̄ notabile nō facias alijs rē. et quod tibi rō nabiliter et ex debito vis fieri rē. dictus: q̄ qñ amor vel affectio ad Et potest etiā attendi penes scan- creaturā siue ad se: siue ad alium dalum actiū qd̄ ego infero p̄mi- tñ crescit in hōie: vel est tam ma- mo meo p̄ mala crepla. Sed quā- gna q̄ in ea p̄stituit vltim⁹ finis. tuū ip̄ortat cōtra dilectionē: vel sic q̄ aliq; nec actu nec habitu or- dinalū actiū qd̄ ego infero p̄mi- dinalū illam creaturā nec ei⁹ dile- mo meo p̄ mala crepla. Sed quā- ctionem: aut etiam scipm̄ fin de- tuū ip̄ortat cōtra dilectionē: vel um: s; veller cum tali creaturā cō- quātū sit illd̄ scādalum ad hoc q̄ rētari: et nō curat deū offēdere: sit mortale: nō est p̄sepe r̄minatuz: aut p̄cepta ei⁹ trāsgredi p̄pter illam quia in modico facere q̄ p̄mum aut in paruo scādalisare: non est aut in paruo scādalisare: non est mortale: vñ q̄libet attendat scipm̄ qd̄ sibi veller fieri: et qd̄ sibi nollet fieri: et p̄ qd̄ factū et nō factū int̄ se et p̄mi amicitia quā sil̄ hāt sol- ueret. Tertia regula: qñ aliquis cōmittit vel obmittit q̄ p̄ceptū di- vel ecclie vel leg; nature vel supe- rior; et p̄sertim si sunt p̄cepta de- nēitate salutis: vel fac̄ q̄ votū pub- licū: vel q̄ iuramentū licitū: tale ē mortale. Quarta regula: qñ ali- qd̄ sit vl̄ obmittit q̄ sciam vē vl̄ false dictatē aliqd̄ eē mortale: vel cōtra p̄scientiam formidantē p̄ba

De sacramento

bilis et dubitativus an sit mortalis si conscientia non sit sufficienter instructa. Quinta regula est de actibus intus manentibus: quoniam quidem quod habet solam cogitationem de alio quoniam tunc turpem vel malum: absque tamen complacentia seu delectatione vel sensu: tunc nunquam est peccatum mortale: sed vel veniale vel nullum. Quoniam vero est consensus in actu qui esset peccatum mortale: tunc semper est mortale. quod de voluntate per facto accipitur. Quoniam autem cum cogitatio aut complacentia est delectatio morosa in alio quod turpe: et specialiter in libidinoso: tunc est mortale secundum dictum Augustini. Esto quod non sit consensus in actu: sed in solam morosam delectationem: et hoc bene est attendendum: plures enim habent decipiuntur. Et his etiam ponamus practicam de singulis peccatis mortalibus. Et primo de superbia: quae tunc est peccatum mortale secundum primam regulam: quoniam quod subtrahit se a subiectione et obedientia divina: et totam vitam suam ordinat ad laudem humanam ad vanam gloriam. Talis enim ex quo non curat hoc facere ad laudem dei: sed potius humanam: videtur homines plures diligere quam deum: quod illis plures vult complacere quam deo. Sic est mortale per regulam secundam: cum quod per sua superbia facienda facit extorquere pauperes primos per suis tunicis pompose faciem. Sic cum quod non curat scandalizare primos: sic sunt mulieres ornantes se: quae praebent occasionem videtur tibi ad concupiscendum eas. Vel cum quod presumptuose transgreditur precepta dei vel precepta legis naturae: ut faciens alteri quod sibi displicet: tunc est mortale per tertiam regulam. Quoniam vero quis appeteret humanam laudem vel vanam gloriam aliis modis: tunc est veniale. Item avaricia est mortale peccatum per secundam regulam: quoniam aliis appetit divitias habere: non curando an per fraudem/mendaciam/usuras/purum/ludos illicitos/vel emptiones vel venditiones exercens illicitas/vel detinendo debita aliorum/vel mercedem servorum suorum: peccat mortaliter. Similiter per primam regulam est peccatum mortale: si nimis magna spes in eis constituitur. Est etiam per tertiam regulam peccatum mortale: quoniam per eis accipiendis negligunt precepta salutis: ut fornicando die dominico vel festivo. Item per quartam regulam fit peccatum mortale: quoniam dubitat de actu an sit licitus: et tamen exercet. Quoniam vero appetunt divitias plures quae sunt necessarie: sed tamen nollet eas accipere malorum iniusto modo: veniale est peccatum. secundum Augustinum in libro de purgatorio. vel quoniam nollet offedere deum: nec in eis confidere: tunc etiam est veniale etc. Item gula est peccatum mortale per primam regulam: quoniam quod tantam delectationem in comestione vel potatione habet: quod propter ipsam non curat deum offendere: ut missas negligere/vel ieiunia frangere. Item quando homo gravat se potu intantum quod usum rationis amittat/obliviscens ubi sit et reddat ut bestia: vel cum alium studiose inebriat: et hoc est peccatum mortale per secundam regulam.

penitentie

Et hoc est vix si scit fortitudines q̄ est omnis coitus extra torz. m̄i
porus: qz si nescit bibit excessiue mortalem/ semp̄ ē pctm̄ mortale.
cā sessionis vel collationis amico Similit̄ concupiscētia cū delecta
rum z socioz/ est veniale. Item p̄ tione emozosa/ vel consensus i ta/
q̄rtam regulam ē mortale: si q̄s q̄ lem actum: et omnis actus tur/
consciā sibi dictantē qz talē po/ pis in locis impudic̄: vt oscula z
tū b̄dere imoderate ē destructio alia q̄ verecundaret̄ homo facere
capit̄/ vel qz hoc ē pctm̄ tali die/ coram hominibz/ sunt pctā morta
vel qz inde scandalum orit̄: ē pec/ lia. Similit̄ dicendum ē de ami/
catum mortale. Hoc ascendat p̄ cicia z fauore viri z mulier̄. Qui
sbyr̄ visitans tabernas: ex cui⁹ vi/ dam dicunt q̄ est mortale pctm̄
sitatiōe scandalizant̄ laici: si talis co mō vix dum vnus vult com/
peccat mortalit̄/ iudicet seip̄s. Si placere alteri in actibus p̄script̄:
āt q̄s comedit vel bibit ex delecta sez oculis/ motibz z tactibz inordi
tione vel vltra mensuram: vel p̄ci natis: dans sibi p̄tatem in se exer
osos cibos sumit. sed tñ nollet ipe cendi/ vel h̄ns animū patum ad
sibi p̄ hoc ordinare aliqd̄ impedi/ hoc: dum alter nollet exercere. Et
mentū sanitat̄ v̄l salutis: h̄ ei eue tales stantes in tali piculo v̄l p̄po/
niat dolor capit̄/ v̄l infirmitas alia: sito: nō sunt in via salut̄. Itē aci/
est veniale. Item ira q̄n̄ p̄cedit v̄l dia est redium de diuinis rebz et
qz ad odium primi: ita q̄ vult no de rebz sp̄ualibz/ vel tarditas z pi/
tabilit̄ nocere prio in rebz/ corpe gricia ad audiendum de deoz fa/
v̄l honore: ē mortale p̄ scdaz regu ctendum ea q̄ ad deum spectant:
lā. Si āt ex cōmotiōe subita vult z est mortale. Vñ pz q̄ distractō/
malū. primo non b̄n̄ deliberatus/ cogitatis/ vel occupatio exterior
qd̄ tñ deliberat⁹ non faceret: non infra diuinū officium/ ē pctm̄ aci
est mortale. Item inuidia q̄ ē tri/ die. Et si ē studiosa applicatio ad
sticia de bono primi: si p̄cedit ex talia impertinētia: ita q̄ nō curet
odio p̄sonali/ est pctm̄ mortale p̄ homo a se repellere h̄mōt cogitati
scdām regulaz. vel si gaudet d̄ ma ones/ z dimittere occupatiōes/ est
lo primi: z tristat̄ de ipius bono: mortale pctm̄. Et nota circa p̄di/
z tñ hoc nullam h̄z vtilitatē/ sem/ cta q̄ aliud ē mortale: aliud veni/
p̄ est mortale. Sz si r̄do gaudet d̄ ale: z aliud criminale. vñ inf̄ mor
malo/ ne sit ei nociuus. puta gau/ talia z criminalia ē differētia: sic
det de sui inimici dep̄ssione: vt p̄ inf̄ genus z sp̄m̄: nam omne cri
hoc sit sibi ad nocendum min⁹ po minale est mortale/ sed non econ/
rens: hoc nō ē pctm̄ mortale. Si uerso. multa em̄ mortalia sunt q̄
milit̄ detrahens z infamans ex i/ non sunt criminalia. i. capitalia: q̄
uidia/ est mortale. Item luxuria non inducunt decapitationē siue

De sacramento

depositionē vel exiliū vel intrusio
nem carceris. l. qd. amō omne pec/
catū vocet crimen. di. xxv. vnum
orariū. §. criminis appellatō. Pri/
mū peccatū criminale ē peccatū here/
sis: vt errare in fide trinitatis. xxiij.
q. ij. p̄mū. Scđm est incestus. vt h̄
xxxij. q. vij. c. adulteriū. z. c. flagi/
tia. Tertū ē homicidiū. l. distinc.
placuit. Quartū crimen lese ma/
iestatis. vij. q. j. si q̄s. iij. q. v. accusa/
tō. Quintū crimen sacrilegij.
ij. q. j. in p̄mis regrendum ē. xvij.
q. iij. si q̄s in atrio. z. c. frat. Se/
xtum incestus. iij. q. iij. cōsanguini/
teor. xxxv. q. iij. Incestus. z. eadē
q. vij. h̄c salubris. Septimū cō/
spiratio. ij. q. j. cōspirationū. z. c. si
q̄s clericor. Octauū adulteriū.
xxij. q. vij. qd in oib. z. eadē cā. q.
iij. Nonū falsum testimoniū. xxij.
q. iij. nō purabis. vij. q. j. q̄cum p̄.
Decimū ē crimen simonie: respe/
ctu cui⁹ oīa crimina p̄nibilo repu/
tant. vt d̄ simonia. sic signomaca.
j. q. vij. c. vlt. Undecimū ē vsura.
iij. q. iij. pleri. §. Alia autē peccatā nō
vocantē criminalia: qz nō sunt ca/
pitata: l. mortalia sunt. sunt enim
dispensabilia sine decoloratōe sta/
tus ecclie. j. q. xij. dispensatores. et
c. z. si illa. p̄m Arch. x. v. dis. audi/
re. Item peccatā mortalia sunt omnia
q̄ decē p̄cepta cōmissa: q̄ enūerat
ap̄ls ad Ro. j. vt idololatriā/ aua/
ritia/ inuidiā/ contēntio/ dolus/ susur/
ratio/ detractio/ contumelia/ supbia/
elatio/ inuentio maloz/ inobedien/
tia. Nam qui talia agunt/ digni s̄t

morte. Item ad Gal. v. enumerat
alia dicens. Manifesta sunt opa
carnis: q̄ sunt fornicatio/ imundi/
cia/ ipudicia/ luxuria/ auaricia/
venēcia/ inuicicie/ contēntioes/
emulationes/ rixē/ dissensionē/ se/
cte/ inuidie/ homicidia/ ebrietates/
comestationes. Et sequit. Qui ta/
lia agunt/ regnum dei non conse/
quent. Ad ista autē reducuntē oīa
alia mortalia. Sed peccatā venialia
enumerat Aug⁹. xxv. dis. vt cum
aliquis plus accipit in cibo vel po/
tu q̄ sit necesse/ pl⁹ loq̄t q̄s optet/
pl⁹ placet q̄s cepedit/ q̄tiens pau/
perē importune petentem exaspe/
rat/ vel si sanus alijs ieiunantib⁹
prandere voluit. Aut somno de/
dit⁹/ tardi⁹ ad eccliam surgit: aut
vzorem excepto desiderio filiorū
cognoscit: qd̄ tā sepe est mortale:
q̄tiens in carceratoa tardi⁹ req̄sue/
rit. vel infirmos non visitauerit.
Si discordes nō cōcordare cura/
uerit. Si pl⁹ filium / vzorem/ vel
seruus exasperauerit seu increpa/
uerit aut correxerit: si fuerit plus
blandit⁹. i. adulat⁹ alicui q̄s expe/
dit. Si paupib⁹ esuriētib⁹ nimis
delicatū cibū p̄pauit. Si i ecclia
aut extra ecclia: iocosis/ vel fabu/
losis/ vel ociosis verbis institerit.
Si aliqd̄ iurauerit incaute quod
postea implere non pōt. vel cum
ex facilitate vel temeritate maledi/
xerit. Hec oīa p̄ tanto diuini⁹ p̄tra/
rum⁹ puritates multū cē vtile circa
hoc sacm̄ p̄nic cognoscere parti/
cularitē: z ad oculū illa sine quorū

extreme vinctiōis

cognitiōe non bñ p̄t expediri istd sacramenti.

De sacro extreme vinctiōis.

Afirmatur

qs ex vobis: inducat p̄sby-
teros ecclie vt orient sup eū: vngē/
tes eū oleo in noie dñi. **Jaco. v. c.**
qz vt dic̄ glo. de appel. c. q̄ fronte.
hō p̄t pctm̄ citius mori p̄sumit.
xj. q. iij. cpi. z. xij. q. j. c. ij. z. xxiij. q.
iiij. ea vindicta. Et glo. ordinaria
sup x̄bo thematis dic̄ q̄ multip/
pter pctā plectunt morte corpori.
Nunc est q̄ saluator puidens de
remedio p̄ pctā hoim sanoz/ vt d̄
pnia: puidere etiā ē dignat̄ dere
medys p̄ pctā hoim infirmoz/ vt
de extrema vinctiōe: p̄ quā q̄des
pctā venialia dimitunt: z etiā in
firmitas corpis interdū alleuiat̄.
Uñ sequit̄ in themate. **Et o: o si**
dei saluabit infirmū: z alleuiabit
eum dñs. **Glo. interli. i. si eū cōti**
gerit mori: sic dimittent̄. **Et h̄ bñ**
exp̄sum est in aplis. **De q̄bo dic̄**
Mar. vj. q̄ vngēbāt oleo mltos i
firmos z sanabant̄. qd̄ vtiq; sit x̄/
tute hui⁹ sacri: z non alia simplici
vinctōe. Nam apli tūc vngētes cō
ferebāt h̄ sacri a ch̄o eis p̄ceptū.
Uñ dic̄ **Lyra sup Marc. vbi s̄.**
q̄ ex eo q̄ apli sic vngēbāt: p̄t q̄
vinctiō extrema (q̄ est infirmoz) su/
it instituta a ch̄o. qd̄ est p̄ mltos.
dicentes q̄ **Jacob aplus in x̄bis**
p̄missis eā instituisset: qd̄ falsū ē.

cum nullus apls aliqd̄ sacm̄ isti
tuere potuit: s; bñ publicare potu
it institutū. **Et h̄ fecit Jaco. in x̄**
bis p̄missis n̄i themat̄. dicēs **In**
firmat̄ quis ex vobis zc. **Uñ dic̄**
Lbo. in. iij. dist. xxiij. q. j. ar. iij. q̄
omnia sacra ch̄s instituit p̄ se: s;
q̄ sunt difficiliora ad credendū/ il/
lō p̄ se p̄mulgavit: alia s̄t fuaunt
aplis p̄mulgāda: sic extremā vn/
ctiōe z cōfirmationē. **Uñ p̄ ista**
x̄ba thgnat̄ n̄i a iacobo fuit istd
sacm̄ p̄mulgatū: z nō institutuz.
Diffinit̄ aut̄ extrema vinctiō sic s;
Sco. vbi s̄. est vinctiō infirmi ho
minis: facta in partib; determia/
tis corpous cum oleo consecrato
ab ep̄o: ministrata a sacerdote: cer/
ta verba cum intentione debita p̄
ferente: ex institutione diuina effi
cacit̄ fecans curationem veniali/
um. **Ex qua diffinitione satis pa**
ret euidēt̄ a q̄ debeat istud sacra
mentū cōferri: ex q̄ materia z sub
qua forma. de quib; p̄ ordinem ē
videndum. **Et p̄mo sciendū est**
q̄ materia hui⁹ sacri est oleum
olīue ab episcopo consecratum.
et non est oleum balsami: sic in cō
firmatione. **Cuius rō est. qz qui**
habet exire de via non oportet q̄
habeat odorē bone fame: que per
balsamū designat̄: sed sufficit ipsū
habere bonam conscientiam. **Nec**
potest aliqs hoc sacramentū con/
ferre nisi sacerdos. **Et si alius cō**
ferr: nihil facit. **Uñ in diffinitione**
dic̄: a sacerdote ministrata. **Se**
cundo scienduz est de forma hui⁹